

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De procesovereenkomst. Over de vrijheid van partijen het civiele proces vorm te geven

Knigge, M.W.

Citation

Knigge, M. W. (2012, October 24). *De procesovereenkomst. Over de vrijheid van partijen het civiele proces vorm te geven*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/20018>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/20018>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/20018> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Knigge, Martina Wilhelmina

Title: De procesovereenkomst : over de vrijheid van partijen het civiele proces vorm te geven

Date: 2012-10-24

De procesovereenkomst

Over de vrijheid van partijen het civiele proces vorm te geven

Serie Burgerlijk Proces en Praktijk

Redactie:

Prof. mr. G.R. Rutgers
Prof. mr. H.J. Snijders
Prof. mr. J.B.M. Vranken

Eerder verschenen dissertaties:

- I. Derdenbeslag
- II. Rechtersregelingen in het burgerlijk (proces)recht
- III. De Europese Executoriale Titel
- IV. De goede procesorde
- V. De dwangsom in het burgerlijk recht
- VI. E-arbitrage
- VII. Het hoger beroep en het cassatieberoep in burgerlijke zaken in de Nederlandse Antillen en Aruba
- VIII. De civiele zitting centraal: informeren, afstemmen en schikken
- IX. Het inzagerecht
- X. De exhibitieplicht
- XI. Tussen waarheid en onzekerheid: over het vaststellen van feiten in de civiele procedure
- XII. Sturen met proceskosten. Wie bepaalt de prijs van verstorend procesgedrag?
- XIII. De procesovereenkomst

Eerder verschenen monografieën:

1. Procederen bij dagvaarding in eerste aanleg
2. Civiel appel
3. Bewijslastverdeling
4. De grenzen van de rechtsstrijd in hoger beroep in burgerlijke zaken
5. Herroeping, verbetering en aanvulling van burgerrechterlijke uitspraken
6. Procederen met of zonder procesvertegenwoordiging
7. Mediation in juridisch perspectief
8. Schets van het Europees civiel procesrecht
9. De grenzen van de rechtsstrijd in hoger beroep in burgerlijke zaken in de Nederlandse Antillen en Aruba
10. Artikel 6 EVRM en de civiele procedure
11. Vrijwaring & Interventie
12. Nederlands burgerlijk procesrecht en materieel EU-recht
13. Overeenkomst tot arbitrage

De procesovereenkomst

Over de vrijheid van partijen het civiele proces vorm te geven

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. P.F. van der Heijden,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op woensdag 24 oktober 2012
klokke 16.15 uur

door

Martina Wilhelmina Knigge

geboren te Groningen

in 1980

Promotiecommissie:

Promotor: prof. mr. H.J. Snijders

Overige leden: prof. mr. W.D.H. Asser
prof. mr. A.G. Castermans
prof. mr. Jac. Hijma
prof. mr. G.J. Meijer (Erasmus Universiteit Rotterdam)
prof. mr. M.V. Polak
prof. mr. J.B.M. Vranken (Tilburg University)

Mr. M.W. Knigge

De procesovereenkomst

Over de vrijheid van partijen het civiele proces vorm te geven

Ontwerp omslag: Bert Arts bNO

ISBN 978 90 13 10705 0
ISBN 978 90 13 10716 6 (E-book)
NUR 822-209

© 2012, Kluwer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgeverij.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16h tot en met 16m Auteurswet 1912 jo. het Besluit van 27 november 2002, Stb. 2002, 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever(s) geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor gevolgen hiervan.

Op alle uitgaven van Kluwer zijn de algemene leveringsvoorwaarden van toepassing. Deze kunt u lezen op www.kluwer.nl

*Aan mijn ouders
Aan Martijn*

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding / 1

- 1.1 Aanleiding voor het onderzoek / 1
- 1.2 Nadere vaststelling van het onderwerp / 2
 - 1.2.1 Gebondenheid rechter / 2
 - 1.2.2 Afwijking door middel van verklaringen of gedragingen / 4
 - 1.2.3 Afwijking van het procesrecht / 5
 - 1.2.4 Binding omtrent de uitoefening van een processuele bevoegdheid / 6
- 1.3 Onderzoeksvragen / 6
- 1.4 Wijze van onderzoek / 7
- 1.5 Plan van behandeling / 7

2 Toepasselijk recht / 9

- 2.1 Inleiding / 9
- 2.2 Burgerlijk recht of burgerlijk procesrecht? / 9
- 2.3 Procesovereenkomsten met een internationaal karakter / 13
- 2.4 Forumkeuze onder de EEX-verordening / 16
- 2.5 Conclusie / 18

Deel 1 Toelaatbaarheid / 21

3 In de wet geregelde mogelijkheden om af te wijken van het procesrecht / 23

- 3.1 Inleiding / 23
- 3.2 Overzicht van in de wet geregelde afwijkingsmogelijkheden / 24
 - 3.2.1 Inleiding / 24
 - 3.2.2 Afwijking van de wettelijke competentieverdeling en/of het stelsel van rechtsmiddelen / 24
 - 3.2.3 Afwijking van het wettelijke bewijsrecht / 26
 - 3.2.4 Afwijking van de regels omtrent de rechtsingang en de gang van zaken tijdens de procedure / 26
- 3.3 Analyse van voorwaarden voor afwijking / 27
 - 3.3.1 Inleiding / 27
 - 3.3.2 Geschil / 28

3.3.3	Vrije bepaling / 30
3.3.4	Bepaalde rechtsbetrekking / 37
3.3.5	Bewijs- en vormvoorschriften / 40
3.3.6	Onredelijke vertraging van het geding / 40
3.3.7	Beperkingen met betrekking tot het moment van afwijking / 41
3.3.8	Redelijk belang / 43
3.4	Overeenkomst of enkel een bepaalde verklaring of gedraging? / 44
3.5	Conclusie / 47
4	Toelaatbaarheid van niet in de wet geregelde procesovereenkomsten: algemene uitgangspunten / 51
4.1	Inleiding / 51
4.2	Procesovereenkomsten omtrent de uitoefening van een processuele bevoegdheid: rechtsvergelijking / 53
4.2.1	Inleiding / 53
4.2.2	Duits recht / 54
4.2.2.1	Algemeen / 54
4.2.2.2	Werking / 55
4.2.2.3	Toelaatbaarheid / 57
4.2.2.4	Tussenconclusie / 61
4.2.3	Engels recht / 61
4.2.4	Ontwikkelingen in het Nederlandse recht / 63
4.3	Procesovereenkomsten omtrent de uitoefening van een processuele bevoegdheid: beoordeling / 65
4.3.1	Verhouding tussen verbintenissen van partijen en processuele gevolgen / 65
4.3.1.1	Uitgangspunt / 65
4.3.1.2	Toetsing van het uitgangspunt: confraternele correspondentie / 67
4.3.1.3	Toetsing van het uitgangspunt: geheimhoudingsplicht bij mediation / 68
4.3.1.4	Tussenconclusie / 70
4.3.2	Overeenkomst omtrent een processuele bevoegdheid of afwijking van regels van procesrecht? / 70
4.3.3	Belang van de mogelijkheid feitelijk het gewenste resultaat te bereiken / 72
4.3.4	Tussenconclusie / 75
4.4	Afwijking van het procesrecht / 76
4.4.1	Inleiding / 76
4.4.2	Regelend – dwingend – superdwingend recht / 77
4.4.3	Regelend – dwingend – superdwingend procesrecht / 78
4.4.3.1	Inleiding / 78
4.4.3.2	Tot de rechter gerichte regels / 78
4.4.3.3	Afstand van fundamentele rechten / 79
4.4.3.4	Afwijking van regels van openbare orde / 84
4.4.3.5	Tussenconclusie / 86
4.4.4	Duits recht / 86

Inhoudsopgave

4.5	Hoe kan worden vastgesteld of sprake is van dwingend of regelend recht? / 87
4.5.1	Algemeen / 87
4.5.2	Karakter van het burgerlijk procesrecht / 89
4.5.2.1	Algemeen / 89
4.5.2.2	Beoordeling / 90
4.5.2.3	Ontwikkelingen in de beoordeling van het karakter van het procesrecht / 94
4.6	Gronden voor dwingend procesrecht / 95
4.6.1	Bescherming van partijen / 95
4.6.2	Bescherming van de belangen van derden / 96
4.6.3	Bescherming van het algemeen belang / 97
4.6.3.1	Beperking inzet van overheidsmiddelen / 97
4.6.3.2	Voldoende toegang tot rechtspraak / 98
4.6.3.3	Vertrouwen in de rechtspraak / 99
4.6.3.4	Vertrouwen in de overheid / 99
4.7	Voorwaarden voor afwijking / 100
4.8	Procesovereenkomsten en dwingend privaatrecht / 101
4.8.1	Inleiding / 101
4.8.2	De opvatting van Wagner / 101
4.8.3	Formulering van een hoofdregel / 103
4.8.4	Uitzonderingen op de hoofdregel / 105
4.8.5	Vormvoorschriften / 107
4.9	Procesovereenkomsten in het kader van arbitrage en bindend advies / 108
4.9.1	Algemene uitgangspunten / 108
4.9.2	Bescherming van partijen / 109
4.9.3	Bescherming van de belangen van derden / 110
4.9.4	Bescherming van het algemeen belang / 110
4.9.4.1	Beperking inzet van overheidsmiddelen / 110
4.9.4.2	Voldoende toegang tot rechtspraak / 110
4.9.4.3	Vertrouwen in de rechtspraak / 110
4.9.4.4	Vertrouwen in de overheid / 111
4.9.5	Tussenconclusie / 112
4.9.6	Verschil tussen arbitrage en bindend advies / 112
4.9.7	Procesovereenkomsten gesloten tijdens een arbitrage- of bindendadviesprocedure / 114
4.10	Conclusie / 115
5	Overeenkomsten omtrent de bevoegdheid om te procederen / 117
5.1	Inleiding / 117
5.2	Het recht op toegang tot de rechter / 118
5.2.1	Artikel 6 EVRM / 118
5.2.2	Artikel 17 Grondwet / 118
5.3	Volledige uitsluiting van de bevoegdheid om te procederen / 119
5.3.1	Inleiding / 119

5.3.2	Rechtsvergelijking / 122
5.3.2.1	Engels recht / 122
5.3.2.2	Duits recht / 123
5.3.2.3	Tussenconclusie / 124
5.3.3	Natuurlijke verbintenis / 125
5.3.3.1	Inleiding / 125
5.3.3.2	Duitse literatuur / 126
5.3.3.3	Onderscheid natuurlijke verbintenis en uitsluiting van de bevoegdheid om te procederen / 127
5.3.3.4	De natuurlijke verbintenis en het gevaar van eigenrichting / 130
5.3.4	Uitsluiting van de bevoegdheid om te procederen met betrekking tot een gedeelte van een vordering / 131
5.3.5	Tussenconclusie / 132
5.4	Tijdelijke uitsluiting van de bevoegdheid om te procederen / 132
5.4.1	Inleiding / 132
5.4.2	De overeenkomst tot bindend advies / 132
5.4.3	De overeenkomst tot mediation / 133
5.4.3.1	Stand van zaken / 133
5.4.3.2	Beoordeling / 135
5.5	Uitsluiting van de bevoegdheid een vordering in kort geding in te stellen / 137
5.5.1	Algemeen / 137
5.5.2	Arbitrage en bindend advies / 138
5.6	Inhoudelijke beperkingen / 138
5.6.1	Inleiding / 138
5.6.2	Duits recht / 139
5.6.3	Beoordeling / 140
5.6.4	Arbitrage en bindend advies / 143
5.6.5	Pro forma verweer bij beëindiging arbeidsovereenkomst / 143
5.6.6	De grote leugen / 146
5.6.7	Het geheimhoudingsbeding bij mediation / 147
5.7	De overeenkomst om te procederen / 150
5.7.1	Geldigheid van de overeenkomst om te procederen / 150
5.7.2	Schadevergoeding op grond van onrechtmatige daad? / 152
5.7.3	Arbitrage en bindend advies / 153
5.8	Uitbreiding van de bevoegdheid van de rechter: welwillendheidsbeslissingen / 153
5.8.1	Inleiding / 153
5.8.2	Duitse literatuur / 154
5.8.3	Stand van zaken / 155
5.8.4	Wanneer is het geven van een welwillendheidsbeslissing wenselijk? / 157
5.8.5	Heroverweging van de heersende leer / 158
5.8.6	Arbitrage en bindend advies / 159
5.8.7	Tussenconclusie / 159
5.9	Conclusie / 159

6	Uitsluiting van fundamentele rechten / 161
6.1	Inleiding / 161
6.2	Uitsluiting van fundamentele rechten in het kader van de overheidsrechtspraak / 162
6.2.1	Inleiding / 162
6.2.2	Openbaarheid van de procedure / 162
6.2.3	Onafhankelijk en onpartijdig gerecht / 163
6.2.4	Een eerlijke behandeling / 164
6.2.5	Mondelinge behandeling / 167
6.2.6	Redelijke termijn / 168
6.2.7	Motivering van de uitspraak / 171
6.2.8	Tussenconclusie / 172
6.3	Uitsluiting van fundamentele rechten in het kader van arbitrage en bindend advies / 172
6.3.1	Inleiding / 172
6.3.2	Algemene uitgangspunten / 174
6.3.2.1	Jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens / 174
6.3.2.2	Invulling in het Nederlandse recht; arbitrage / 175
6.3.2.3	Invulling in het Nederlandse recht; bindend advies / 176
6.3.3	Openbaarheid van de procedure / 177
6.3.4	Onafhankelijk en onpartijdig gerecht / 178
6.3.4.1	Algemeen / 178
6.3.4.2	Arbitrage / 179
6.3.4.3	Bindend advies / 185
6.3.5	Een eerlijke behandeling / 188
6.3.5.1	Algemeen / 188
6.3.5.2	Beperking processuele mogelijkheden / 189
6.3.5.3	Uitsluiting van het recht op een gelijke behandeling / 190
6.3.5.4	Uitsluiting van het recht om van een bepaalde kwestie kennis te nemen en/of zich hierover uit te laten / 191
6.3.5.5	Tussenconclusie / 192
6.3.6	Mondelinge behandeling / 192
6.3.7	Redelijke termijn / 193
6.3.7.1	Algemeen / 193
6.3.7.2	Arbitrage / 193
6.3.7.3	Bindend advies / 195
6.3.8	Motivering van de uitspraak / 195
6.3.8.1	Algemeen / 195
6.3.8.2	Arbitrage / 197
6.3.8.3	Bindend advies / 200
6.3.9	Tussenconclusie / 201
6.4	Conclusie / 202

7	Overeenkomsten tot gemeenschappelijk handelen / 205
7.1	Algemeen / 205
7.2	Uitstel voor het verrichten van proceshandelingen / 207
7.3	Relatieve bevoegdheid in de verzoekschriftprocedure / 207
7.4	Vrijwillige verschijning in kort geding / 209
7.5	Vrijwillige verschijning bij de kantonrechter / 210
7.6	Een van het rolreglement afwijkende procesvoering / 212
7.7	Conclusie / 214
Deel 2 Werking / 215	
8	Obligatoire werking? / 217
8.1	Inleiding / 217
8.2	Engels recht / 219
8.3	Duits recht / 222
8.4	Wet, literatuur, jurisprudentie en geschiedenis / 224
8.4.1	Inleiding / 224
8.4.2	Wettelijke bepalingen en parlementaire geschiedenis / 224
8.4.3	Literatuur / 226
8.4.4	Jurisprudentie / 228
8.4.5	Historische ontwikkeling / 229
8.5	Obligatoire werking: beoordeling / 230
8.6	Uitwerking: de bewijsovereenkomst / 232
8.7	Overeenkomsten met internationale aspecten / 233
8.7.1	Inleiding / 233
8.7.2	Belemmeringen op grond van de EEX-verordening? / 233
8.7.3	Gevolgen van analoge toepassing van buitenlands burgerlijk recht / 235
8.8	Overeenkomst tot forumkeuze beheerst door de EEX-verordening / 236
8.9	Conclusie / 238
9	Ambtshalve toepassing? / 239
9.1	Inleiding / 239
9.2	Procesovereenkomsten waarbij wordt afgeweken van regeland recht / 239
9.3	Procesovereenkomsten waarbij wordt afgeweken van recht van openbare orde / 240
9.4	Ambtshalve toetsing op grond van de richtlijn oneerlijke bedingen / 248
9.5	Conclusie / 253
Deel 3 Inhoud van het procesovereenkomstenrecht / 255	
10	Regels die procesovereenkomsten beheersen; algemeen / 257
10.1	Inleiding / 257
XIV	

Inhoudsopgave

10.2	Totstandkoming / 258
10.2.1	Algemeen / 258
10.2.2	Stilzwijgende totstandkoming van procesovereenkomsten / 258
10.2.3	Bewijs- en vormvoorschriften / 259
10.2.4	Forumkeuze beheerst door de EEX-verordening / 260
10.2.5	Tussenconclusie / 262
10.3	Wilsgebreken / 262
10.4	Uitleg / 263
10.5	Strijd met de redelijkheid en billijkheid/misbruik van recht / 265
10.5.1	Procesovereenkomsten beheerst door Nederlands procesrecht / 265
10.5.2	Forumkeuze beheerst door de EEX-verordening / 267
10.6	Algemene voorwaarden / 269
10.6.1	Inleiding / 269
10.6.2	Artikel 6:233 sub a BW: onredelijke bezwarendheid / 269
10.6.2.1	Procesovereenkomsten beheerst door Nederlands procesrecht / 269
10.6.2.2	Forumkeuze beheerst door de EEX-verordening / 271
10.6.3	Artikel 6:233 sub b BW: redelijke mogelijkheid tot kennisneming / 274
10.6.3.1	Procesovereenkomsten beheerst door Nederlands procesrecht / 274
10.6.3.2	Forumkeuze beheerst door de EEX-verordening / 275
10.7	Overgang van procesovereenkomsten / 276
10.8	Conclusie / 277
11	Regels die de verbintenis uit procesovereenkomst beheersen / 279
11.1	Inleiding / 279
11.2	Nakoming / 279
11.3	Nakoming van een verbintenis uit bevoegdheidsovereenkomst: het procedeverbod / 280
11.3.1	Inleiding / 280
11.3.2	Nederlandse rechtspraak en literatuur / 280
11.3.3	Engels recht: de 'anti-suit injunction' / 283
11.3.4	Duits recht / 286
11.3.5	Het Hof van Justitie en de 'anti-suit injunction' / 287
11.3.6	Uitgangspunten bij de beoordeling / 292
11.3.7	Verbod om in Nederland te procederen / 294
11.3.7.1	Belang / 294
11.3.7.2	Wet, aard der verplichting en rechtshandeling / 296
11.3.7.3	Tussenconclusie / 298
11.3.8	Verbod op procedure in het buitenland / 298
11.3.8.1	Belang / 298
11.3.8.2	Wet, aard der verplichting en rechtshandeling / 299
11.3.8.3	Tussenconclusie / 301
11.4	Nakoming van een verbintenis uit de overige procesovereenkomsten / 301
11.5	Schadevergoeding / 304
11.6	Schadevergoeding bij schending van een verbintenis uit bevoegdheidsovereenkomst / 305

11.6.1	Inleiding / 305
11.6.2	Procedure in Nederland in strijd met een verbintenis uit bevoegdheidsovereenkomst / 306
11.6.2.1	De rechter neemt de zaak niet in behandeling / 306
11.6.2.2	De rechter neemt de zaak wel in behandeling / 312
11.6.2.3	Tussenconclusie / 315
11.6.3	Procedure in het buitenland (niet-EEX-land) in strijd met een verbintenis uit bevoegdheidsovereenkomst / 315
11.6.3.1	Inleiding / 315
11.6.3.2	Erkenning van buitenlandse uitspraken / 316
11.6.3.3	De rechter neemt de zaak niet in behandeling / 317
11.6.3.4	De rechter neemt de zaak wel in behandeling / 322
11.6.3.5	Tussenconclusie / 331
11.6.4	Procedure in een EEX-staat in strijd met een verbintenis uit bevoegdheidsovereenkomst / 331
11.6.4.1	Inleiding / 331
11.6.4.2	Erkenning / 332
11.6.4.3	De rechter neemt de zaak niet in behandeling / 332
11.6.4.4	De rechter neemt de zaak wel in behandeling / 333
11.7	Schadevergoeding bij schending van overige procesovereenkomsten / 335
11.8	Conclusie / 336

De procesovereenkomst. Over de vrijheid van partijen het civiele proces vorm te geven Samenvatting / 337

1	Inleiding / 337
2	Toelaatbaarheid / 337
2.1	Algemene uitgangspunten / 337
2.2	Toepassing / 339
3	Werking / 341
3.1	Obligatoire werking? / 341
3.2	Ambtshalve toepassing? / 342
4	Regels die procesovereenkomsten beheersen / 342
4.1	Toepasselijk recht / 342
4.2	Inhoud van het procesovereenkomstenrecht / 343

The agreement as to proceedings. About the parties' freedom to shape civil proceedings. Summary / 345

1	Introduction / 345
2	Admissibility / 345
2.1	General guiding principles / 345
2.2	Application / 347
3	Effect / 348
3.1	Obligatory effect? / 348
3.2	Ex-officio application? / 349

Inhoudsopgave

- 4 Rules governing agreements as to proceedings / 350
- 4.1 Applicable law / 350
- 4.2 Content of the law on agreements as to proceedings / 350

Literatuur / 353

Jurisprudentieregister / 377

Zakenregister / 387

Curriculum vitae / 397

